

DOI: <https://doi.org/10.31318/2786-8877.6.2023.291313>

БІЛОУСОВА С. В.

Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри народних інструментів (Київ, Україна).

Bilousova, Svitlana. Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music. Candidate of Art Criticism (PhD), Associate Professor, at the Department of folk instruments (Kyiv, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0594-2035>

© Білоусова С. В., 2023.

ВАЛЕРІЙ ІВКО:

ВІРТУОЗНІСТЬ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ

VALERY IVKO:

VIRTUOSITY OF LIFE AND CREATIVITY

Унікальність розвитку народно-інструментального мистецтва в Україні, починаючи з середини ХХ століття, позначена академізацією і «стретністю» [Черноіваненко, 2021]. Найсуттєвішими факторами започаткування й становлення цього процесу, зокрема і в галузі домрового мистецтва, слід вважати: конструктивну модернізацію інструментів; запровадження повного циклу професійної фахової освіти; вдосконалення виконавської майстерності на основі новітніх наукових досліджень; композиторську творчість, спрямовану на створення оригінального репертуару; «напрацювання наукової методології викладання, формування відповідних виконавських шкіл» [Гнатюк, 2021, с. 51]. Відповідність цим чинникам, значні досягнення, які істотно збагатили музичну культуру України, дають підстави стверджувати, що як різновид струнно-щипкового інструментального мистецтва домрове виконавство трансформувалось у «новий» тип академічного мистецтва [Черноіваненко, 2021].

Якісно нові зрушення в домровому мистецтві України вже закарбовані в його історії унікальними творчими здобутками, які асоціюються з ім'ям Валерія Івка, майстра, виконавця, композитора, диригента, педагога, дослідника, філософа.

Щоб здійснити періодизацію творчого й життєвого шляху композитора, необхідно хоча б у загальних рисах охарактеризувати його. Цим зумовлене звернення до традиційної схеми, поділ на три етапи, структурування кожного з яких здійснюється за хронологією, родом діяльності, належністю до регіону проживання.

Перший етап, акумулюючий (1956–1966) — становлення творчої особистості, період стрімкого опанування гри на домрі й першого досвіду написання музики для домри й домрових ансамблів (Нова Каховка, Запоріжжя); переважання виконавської діяльності, удосконалення виконавської майстерності під час навчання в консерваторії (Одеса); кристалізації індивідуальних ознак виконавського стилю на основі репертуару зі світової композиторської скарбниці з одночасним накопиченням ідей для майбутніх композицій, вироблення основ власної системи педагогічних принципів в аспірантурі (Київ). Варто зафіксувати дві головні тенденції, характерні для цього етапу: схильність до пасіонарності шляхом свідомого вибору музичної діяльності, інструмента (відмінне навчання, блискучі перспективи в інших видах діяльності); тягіння до феноменальної швидкості й потужної енергетичної змістовності в інструментальному виконавстві.

Другий етап, донецький (1967–2014) — формування композиторського й педагогічного стилю, представлений комплексом творчих зацікавлень, у яких простежується взаємовплив як принцип реалізації універсального творчого потенціалу Валерія Івка. Результатом синтезу різних видів діяльності — виконавсько-композиторської, виконавсько-педагогічної, виконавсько-теоретичної, педагогічно-наукової — стали нові досягнення, серед яких: написання творів для домри; формування власної педагогічної і виконавської систем, створення авторської школи домрового

виконавства; заснування камерного оркестру «Лик домер», акумуляція провідних ідей школи; вибудовування ієрархічної системи педагогічної спадкоємності домрового мистецтва й утворення регіонального мистецького осередка української музичної культури.

Дві тенденції, увиразнені на першому етапі, яскраво виявляються й на другому, особливо в композиторській діяльності. Свідома зміна складного на більш ясне композиторське мовлення компенсована появою різножанрових творів для заповнення репертуарної лакуни. Але незмінно «твори завжди зберігають якість, що притаманна їм іманентно — свою надзвичайну *віртуозність*» [Варнавська, Філатова, 2001, с. 21].

Третій етап, київський (2014–2022), спрямований на збереження традицій і здобутків унаслідок різкої зміни творчого середовища (відновлення діяльності камерного оркестру «Лик домер», впровадження комплексу виконавських, науково-методичних засад, залучення професійних композиторів до співпраці з виконавцями-домристами). У завершальному періоді виділені тенденції, що утворюють сплав енергії, спрямованої на досягнення надмети й віртуозності, як єдино можливого якісного засобу її реалізації. Таке поєднання можна визначити як основу «стилю творчої особистості» Валерія Івка [Жерздев, 2015, с. 354].

У запропонованій періодизації слід звернути увагу на досягнення митця у виконавській, композиторській, педагогічній, дослідницькій сферах діяльності, які вказують, по-перше, на досконале володіння технікою свого мистецтва; по-друге, демонструють звитяжність, сміливість у доланні меж власного потенціалу («ідея творчого самоперевищення») і притаманних домрі можливостей, за традиційними уявленнями загалу. Саме ці загальні елементи, як прояв двозначності поняття віртуозності, слід вважати основою життя і творчості В. Івка, а віртуозність визначати як смислотворюючий критерій його «життєтворчості».

Водночас віртуозність у різних якісних проявах набула генеральної стильової ознаки у виконавській, композиторській,

педагогічній діяльності. На рівні понять, які вже вводяться в науковий обіг, але не набули вичерпного визначення, варто назвати «педагогічну техніку» (як найвищу майстерність, що характеризує педагогічний стиль В. Івка) та ознаку, яка свідчить про унікальність виконавської, композиторської та педагогічної манер митця, — «інтоновану віртуозність» [Варнавська, Філатова, 2001].

Творчість В. Івка можна аналізувати крізь призму атрибутів віртуозності першого плану — блиску, технічної та змістовної досконалості. Водночас енергія пасіонарної особистості, якою так щедро був обдарований митець, здатна «віртуозно інтонувати» лише в умовах долання й досягнення неможливого. Саме ця якість віртуозності й визначила життя і творчість видатного Майстра.

Список використаної літератури

1. Варнавська В. В., Філатова Т. В. Геній української домри: портрет в ескізах // Музичне мистецтво Донбасу: вчора, сьогодні, завтра : зб. ст. / Донецька держ. консерваторія ім. С. С. Прокоф'єва ; ред.-упоряд. Т. В. Тукова. Київ ; Донецьк, 2001. С. 4–29.

2. Гнатюк Л. А. Стабілізаційні процеси в музичній освіті України у 1930-х роках // Музика в системі мистецької освіти: взаємини та протидії : матеріали Всеукраїнського наук.-пед. підвищення кваліфікації в галузі мистецтвознавства, музикознавства, музичної педагогіки (Одеса, 15 березня — 23 квітня 2021 р.) / Одеська нац. муз. акад. ім. А. В. Нежданової. Одеса : Гельветика, 2021. 308 с.

3. Жерздев А. В. Струнно-щипковий інструменталізм: органологія явлення // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. пр. / Харківський держ. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського ; ред.-упоряд. Л. В. Русакова. Харків, 2015. Вип. 43. С. 208–218.

4. Черноіваненко А. Д. Академічне музично-інструментальне мистецтво як предмет музикознавчої системології. Одеса : Гельветика, 2021. 704 с.